

TAZMİNAT HESAPLARINDA ASGARİ ÜCRETLERİN UYGULANMASI

I- TEMEL İLKELER

Yasa hükümleri çerçevesinde oluşturulan Yargıtay kararlarıyla, asgari ücretlerin uygulanma koşulları belirlenmiş ve bazı ilkeler ortaya çıkarılmıştır. Bu ilkelere göre:

1) Maddi tazminat hesapları yapılırken, en son bilinen ücret unsurlarının hesaplamada gözetilmesi gerektiğinden, **hüküm gününe en yakın güne kadar yürürlüğe giren tüm asgari ücretlerin uygulanması gerekir.** Daha önce bir veya birkaç hesap raporu verilmiş olsa bile, dava bitinceye kadar yürürlüğe giren asgari ücretler için yeniden ek rapor alınması zorunludur.

2) **Asgari ücret, kamu düzeni ile ilgili olduğundan, davanın her aşamasında uygulanması zorunludur.** Bozmadan sonra dahi asgari ücretlerde artış olmuşsa, yeniden tazminat hesabı yapılması gerekir.

3) **Yargıç, bir istek olmasa dahi, yargılamanın her aşamasında asgari ücret artışlarını doğrudan dikkate almakla yükümlüdür.**

4) **Davacı, bilirkişi raporuna itiraz etmemiş olsa dahi, sonradan yürürlüğe giren asgari ücretlerin uygulanması kamu düzeni gereği ve zorunlu olduğundan, davalı yararına usuli kazanılmış hak oluşmaz.**

5) **Hüküm verilinceye kadar yürürlüğe giren yeni asgari ücretlerin uygulanması zorunluluğu nedeniyle, istemle bağıllık ve kazanılmış hak ilkeleri uygulanmaz.**

6) **Bozma kararından sonra asgari ücretlerde bir artış olmuşsa, bu artışların da hesaplamada gözönünde tutulması gerekir; ancak, davacının temyiz başvurusu yoksa, yeniden hesaplanacak tazminat tutarı önceki davadaki miktarı geçemez.**

Aşağıda bu ilkelerle ilgili Yargıtay kararlarından örnekler verilmiştir.

II- ASGARİ ÜCRETLERİN UYGULANMA BİÇİMİ

Tazminat hesaplarında, olay gününden başlayarak hüküm verilmesine en yakın güne kadar bilinen kazanç unsurları üzerinden değerlendirme yapılır. Bu uygulama "**Gerçek belli iken varsayımlara dayanılmaz**" kuralının gereğidir. Olay gününden, en son ücretin veya kazançların belli olduğu güne kadar yapılan hesaplara "**bilinen dönem kazançları**" veya "**işlemiş zarar hesabına esas kazançlar**" denir. En son belli olan kazanç unsuru birim alınarak, geleceğe yönelik "**işleyecek dönem zarar hesapları**"nın ölçüsü olacak kazançlar belirlenir; bu kazançlar her yıl için belli bir oranda artırılıp iskonto edilerek gelecekteki "**işleyecek**" zarar hesabı yapılır.

Açıklanan bu tazminat hesaplama yönteminde, eğer asgari ücretler birim alınacaksa, haksız eylemin işlendiği olay gününden başlanarak, hüküm verilinceye kadar yürürlüğe konulan tüm asgari ücretler hesaplamada gözetilir. Asgari ücretler üzerinden tazminat hesaplamasının, diğer kazanç unsurlarından ayrı ve farklı bir uygulaması vardır ki, o da, asgari ücretler dışındaki kazançlara göre düzenlenen hesap raporuna (zarar gören) davacı itiraz etmezse, davalı yararına kazanılmış hak oluşur iken, asgari ücretler üzerinden düzenlenen hesap raporuna **davacı itiraz etmemiş olsa dahi**, davalı yararına usuli kazanılmış hak oluşmaz; **yargıç**, hüküm gününe kadar yürürlüğe giren tüm asgari ücretleri **doğrudan doğruya dikkate alarak, duruşmanın her aşamasında**, bilirkişiden (son asgari ücret unsurlarına göre) ek rapor istemek durumundadır. Dahası, davacı, mahkeme kararını temyiz etmemiş olsa ve Yargıtay'ca herhangi bir nedenle bozma kararı verilmiş olsa dahi, **bozmadan**

sonraki yargılama aşamasında da (yeniden hüküm verinceye kadar) yürürlüğe girmiş olan asgari ücretler üzerinden yeni bir tazminat hesabı yapılacaktır. Şu kadar ki, davacının kararı temyiz etmemiş olması nedeniyle, bozmadan önceki kararda yer alan tazminat tutarı aşılmayacak, altına da inilmeyecektir.

III-YARGITAY KARARLARINDAN ÖRNEKLER

1- Asgari ücret kamu düzeniyle ilgili olup uygulanması zorunludur.

İşçinin **taban ücretini** saptayan en az ücret (asgari ücret) kamu düzeniyle ilgili olup, bunun altındaki ücret geçerli olamaz.

(9.HD.12.01.1981, 13927-53)

Asgari ücretin uygulanması kamu düzeni ile ilgilidir, ihlali cezai yaptırımı gerektirir. Bu nedenle dava tarihinden sonra yürürlüğe giren asgari ücretin tazminat hesabına dahil edilmesi gerekir. Usuli kazanılmış hak veya taleple bağlılık ilkelerine dayanılarak asgari ücretin uygulanmasını engelleyici şekilde hüküm kurulması mümkün değildir.

(10.HD.07.04.1977, 1976/6018 E. 2638 K.) (İKİD.1977/5530)

Kamu düzenine ilişkin asgari ücret artışlarının, kazanç kayıpları belirlenirken gözönünde tutulması **yasal bir zorunluluktur.**

(10.HD.17.02.1978, 1975/7937 E. 1081 K.) (İKİD.1978/1259)

Asgari ücretler kamu düzeni ile ilgilidir. İş Kanunu'nun 99. maddesi gereğince asgari ücret ödememek **cezai yaptırımı gerektirir.** Kamu düzenine ilişkin bu yönün mahkemece doğrudan doğruya gözönünde bulundurulması gerekir.

(10.HD.23.05.1978, 1977/4885 E. 1978/3929 K.) (İKİD.1978/1774)

Asgari ücret kamu düzeni ile ilgili olduğundan, yargıç bu durumu **duruşmanın her aşamasında** kendiliğinden gözetmelidir.

(HGK.17.12.1997, 10-820 E. 1074 K.) (YKD.1998/4-493)

Kamu düzeni ile ilgili konularda **usuli kazanılmış haktan söz edilemez.**

(21.HD. 25.05.2000, 4100-4206)

Kamu düzeni ile ilgili konularda usuli kazanılmış haktan söz edilemez. Bu nedenle **bozmadan sonra asgari ücretlerde bir artış olmuşsa**, bu artışların da hesaplamada gözönünde tutulması gerekir.

(21.HD.31.10.2000, 7119-7414)

Kamu düzeni ile ilgili konularda usuli kazanılmış hak oluşmaz. Asgari ücret değişiklikleri kamu düzeni ile ilgili ve usuli kazanılmış hakkın istisnasıdır.

Dava, iş kazası sonucu ölüm nedeniyle rücu tazminat istemine ilişkindir. Asgari ücretteki değişiklikler usuli kazanılmış hakkın istisnası niteliğinde olup, yargılamanın her aşamasında doğrudan dikkate alınmalıdır. Çünkü kamu düzenini ilgilendiren hususlarda usuli kazanılmış haktan sözedilemez. Asgari ücret de kamu düzenini ilgilendiren kavramların başında gelir. Açıklanan nedenlerle yerel mahkemece zararlandırıcı sigorta olayına uğrayan işçinin veya haksahiplerinin gerçek kazançlarının hesaplanmasında hükme en yakın tarihteki asgari ücretin esas alınması gerekir.

(HGK.28.01.2004, E. 2004/10-24 - K.2004/47) (Yargı D., Kararlar, 2004/4-26)

2- Hüküm gününe kadar yürürlüğe giren tüm asgari ücretlerin hesaplamada gözetilmesi gerekir:

Maddi tazminat hesapları yapılırken, **rapor tarihinde bilinen en son ücretlerin** esas alınması gerekir.

(21.HD.21.01.1997, 162-86)

Maddi tazminat, **yeni veriler ve asgari ücretteki artışlar** gözönünde tutularak yeniden saptanmalı ve saptanan zarardan, hüküm tarihinde yürürlükte bulunan katsayı ile haksahiplerinin gelirlerinde yapılan artışlar S.S. Kurumu'ndan sorularak, bildirilen miktar, hesaplanan zarardan indirilmelidir.

(21.HD.22.01.1997, 7224-187) (YKD. 1997/5-781)

Sigortalının tazminatının hesaplanmasında, **hüküm tarihine en yakın tarihte belli olan asgari ücret esas alınmalıdır.** Asgari ücret kamu düzeniyle ilgili olduğundan bu hususta usuli kazanılmış haktan söz edilemeyeceği gibi, hakim bu durumu duruşmanın her aşamasında kendiliğinden gözetmelidir.

(HGK.17.12.1997, 10-820 E.1074 K. (YKD.1998/4-493)

Zararlandırıcı sigorta olayına uğrayan sigortalının açtığı tazminat davası hesabında, **hüküm tarihine en yakın tarihli asgari ücret** esas alınır. Öte yandan, asgari ücret kamu düzenine yönelik olduğundan, hakim, bu hususu doğrudan gözönünde tutmakla yükümlüdür.

(21.HD.25.03.1996, 1631-1704) (YKD. 1997/4-579)

Davacı, iş kazası sonucu meslekte kazanma gücünde meydana istemiştir. Bu tür davalarda, geleceğe ilişkin zararın tespitinin de gerektiği açıktır. Bunun gelen kayıp oranı karşılığı oluşan maddi ve manevi zararının davalıya ödettilmesine karar verilmesi için de bazı varsayımlara dayanma zorunluğu vardır. Ne var ki, **gerçek belli iken varsayımlara gidilemez. Davanın görülmesi sırasında asgari ücret yükselmiştir.** Davacı, kamu düzeni ile ilgili bu hususu ileri sürerek maddi zararının bu asgari ücret gözönünde tutularak bulunmasını istemiştir ki, bu isteğin hukuksal olduğu kuşkusuzdur. Mahkemece, bu maddi ve hukuki olgular gözönünde tutulmadan **hüküm tarihinden önce yürürlüğe giren asgari ücrete göre** maddi tazminatın hesabını öngörmeyen bilirkişi raporunun hükme dayanak kılınmasında isabet yoktur. Bu nedenle hüküm bozulmalıdır.

(10.HD.22.09.1977, 1976/8734-1977/5567)

Tazminatın belirlenmesinde, **hüküm tarihine en yakın tarihte belli olan** verilerin nazara alınması gerektiği Yargıtay'ın oturmuş ve yerleşmiş görüşlerindedir. Başka bir anlatımla, hüküm tarihine en yakın tarihte yürürlüğe giren Toplu İş Sözleşmesi ile asgari ücreti gözönünde tutmak, bu hususlar kamu düzenine ilişkin olduğundan hakimın görevi gereği olduğu tartışmasızdır.

(21.HD. 28.11.2000, 8538-8519)

Tazminatın hesaplanmasında **hüküm tarihine en yakın tarihte belli olan asgari ücretin esas alınması zorunludur.** Öte yandan asgari ücret kamu düzenine yönelik olduğundan, hakim bu hususu doğrudan dikkate almakla yükümlüdür.

(21.HD.12.05.1998, 3306-3473)

3- Yargıç, bir istek olmasa dahi, yargılamanın her aşamasında “asgari ücret artışlarını” doğrudan dikkate almakla yükümlüdür:

Asgari ücretteki artışlar kamu düzenine ilişkin olduğundan, davacı tarafından bu yönleri sürülmesi dahi, mahkemece doğrudan gözönünde tutulması gerekmektedir.

(21.HD.15.02.2000, 1077-1095)

Asgari ücret kamu düzenine yönelik olduğundan, hakim görevi gereğince, bu hususu doğrudan gözönünde tutmakla yükümlüdür.

(21.HD.26.11.1998, 8222-8206)

Asgari ücret kamu düzenine yönelik olduğundan, hakim bu hususu doğrudan dikkate almakla yükümlüdür.

(21.HD.06.06.2002, 4702-5437)

Asgari ücret kamu düzeniyle ilgili olduğundan, bu hususta usuli kazanılmış haktan sözedilemeyeceği gibi, hakim bu durumu duruşmanın her aşamasında kendiliğinden gözetmelidir.

(HGK.17.12.1997, 10-820 E. 1074 K.)

4- Davacı hesap raporuna itiraz etmemiş olsa dahi, davalı yararına usuli kazanılmış hak oluşmaz ve sonradan yürürlüğe giren asgari ücretler hesaplamada gözetilir:

Asgari ücret, kamu düzenine ilişkin olup, mahkemece doğrudan doğruya (kendiliğinden) gözönünde bulundurulması gerekir. Kamu düzeniyle ilgili hususlarda kazanılmış usuli haktan sözedilemeyeceği gibi, HUMK'nun 74'üncü maddesinde öngörülen taleple bağlılık ilkesinden de, ücret bakımından söz etmeye hukuki olanak yoktur.

(10.HD. 09.02.1978, 7628-795)

Usuli kazanılmış hak veya taleple bağlılık ilkelerine dayanılarak asgari ücretin uygulanmasını engelleyici şekilde hüküm kurulması mümkün değildir.

(10.HD.07.04.1977, 1976/6018 E. 2638 K.)

Kamu düzeni ile ilgili hususlarda kazanılmış usuli haktan söz edilemeyeceği gibi, istemle bağlılık ilkesinden de söz etmeye hukuksal olanak yoktur. Burada istemle bağlılık sadece dava edilen toplam zarar miktarı için geçerlidir.

(10.HD.23.05.1978, 1977/4865 E.1978/3929 K.)

5- Bozma kararından sonra asgari ücretlerde bir artış olmuşsa, bu artışların da hesapta gözönünde tutulması gerekir; ancak, davacının temyiz başvurusu yoksa, yeniden hesaplanacak tazminat tutarı önceki davadaki miktarı geçemez:

Bozma kararından sonra işçi ücretlerinde bir artış olmuşsa, bu artışın da hesapta gözönünde tutulması gerekir. Bozmadan sonra meydana gelecek artışları davacı önceden bilemeyeceğinden, davacının kararı temyiz etmemesi karşı taraf yararına bu açıdan usuli kazanılmış hak doğurmaz. Ancak yapılacak hesapta, önceki kararı davacı temyiz etmediğinden, maddi tazminat tutarı önceki karardaki miktarı geçemeyecektir. Davalı yararına usuli kazanılmış hak, önceki karardaki miktarı geçmeme yönündendir. Ancak gerçek zarar hesaplanırken, bozma kararındaki gerekçeler gözönünde bulundurulur ve sigorta gelirlerinde artma olduğundan bu miktarlar gerçek zarardan indirilmek gerekir.

(9.HD.25.04.1980, 4586-5040)

Hükme esas alınan hesap raporundan sonra asgari ücrette artma olmuştur. Bu durumda yeni asgari ücrete göre bilirkişi incelemesi yaptırılması, bulunacak zarar tutarı öncekinden fazla olduğu takdirde, ilk hükmü davacı temyiz etmediği için davalı lehine (bu yönden) kazanılmış hak meydana geldiğinden, önceki kararda hükmedilen miktar aşılmamak kaydıyla ve bu arada hüküm tarihine kadar sigorta yardımları yükseldiği takdirde bunlar da gözetilerek ve sigorta yardımları düşülerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekir.

(9.HD. 23.12.1980, 8842-14000)

Bozmadan sonra işçi ücretlerinde bir artma olmuş ise, bu artışların da hesapta gözönünde tutulması gereklidir. Zira, bozmadan sonra meydana gelecek artışları davacı önceden bilme olanağına sahip olmadığından, davacının kararı temyiz etmemesi, karşı taraf yararına bu açıdan usuli kazanılmış hak doğurmaz. Ancak yapılacak hesapta bir maddi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna varılırsa, önceki kararı davacı temyiz etmediğinden, maddi tazminat bozmadan önceki miktarı geçemez. Başka bir anlatımla, bozmadan önceki kararlarla hüküm altına alınan miktar aşılmamış olmadıkça davalı yararına kazanılmış haktan söz edilemez.

(21.HD.31.10.2000, 7119-7414)

Dava, iş kazası sonucu maluliyetten doğan ve SSK'ca karşılanmayan zararın tazmini istemine ilişkindir. Davacı taraf bozmadan önceki rapordaki miktara itiraz etmediğine göre, bozmadan sonra yeni veriler doğrultusunda yapılan hesaplama sonucunda hükmedilecek miktar, davalı yararına usuli kazanılmış hak oluştuğundan bozmadan önce belirlenen miktarı aşamaz.

(21.HD.29.11.2005, 8647-12362)

Dava, iş kazası sonucu sürekli iş göremezliğe maruz kalan işçinin maddi ve manevi tazminat istemine ilişkindir. Bu tür davalarda asgari ücretin ve toplu iş sözleşmelerinin uygulanması kamu düzeniyle ilgili olduğundan bir talep olmasa dahi resen gözönünde tutulması zorunludur.

Bozmadan sonra işçi ücretlerinde artma olmuş ise, bu artışlarında hesapta gözönünde tutulması gereklidir. Zira, bozmadan sonra meydana gelecek artışları davacı önceden bilme olanağına sahip olmadığından davacının kararı temyiz etmemesi karşı taraf yararına bu açıdan usuli kazanılmış hak doğurmaz. Ancak yapılacak hesapta bir maddi tazminat ödemesi gerektiği sonucuna varılırsa, önceki kararı davacı temyiz etmediğinden maddi tazminat bozmadan önceki miktarı geçemez.

(21.HD.15.09.2005, 4664-7782)